

Paragraafid

Lehekülje nr.

5.1. Ennetustegevuse laialdane rakendamine

1

5.1. Ennetustegevuse Laialdane Rakendamine

Juhend

Kui ennetustegevuse tulemuslikkus on Eestis tõendatud ja regulaarselt kogutakse usaldusväärseid andmeid rakendustäpsuse kohta, saab kaaluda tegevuse laialdasemat rakendamist (ingl *scale-up*). Laialdane rakendamine on oluline eeskätt **tulemusliku ennetustegevuse korral, kus võib eeldada positiivset mõju ja probleemide võimalikku vähendamist sihtrühma suure hulga esindajate seas.**

Tegevuse laialdaseks elluviimiseks ei piisa ainult mõju tõendamisest, oluline on uurida ennetustegevuse laiendatavust, kasutatavust ja mõju pikema aja jooksul (1). Iga ennetustegevus ei pruugi olla laialdaselt elluviidav, iga ennetustegevust ei olegi vaja laialdaselt ellu viia, mõne tegevuse laialdase kasutamise jätkusuutlikkus võib olla vähene. **Mida ulatuslikumat elluviimist kavandatakse, seda enam võib hakata tegevuse üldine taust sekkumisprotsessi ja selle mõju suunama.**

Laialdane elluviimine on mitme ennetustegevuse positiivset mõju vähendanud või on see hoopis kadunud. Näiteks on väiksemad uuringud näidanud teadveloleku kursuste positiivset mõju laste vaimsele tervisele, kuid laialdane testimine Suurbritannias ei näidanud tegevuse mõju (2). Mõju kadumisel võib olla mitu põhjust (3), nagu näiteks on allpool nimetatud.

- **Valepositiivsed tulemused.** Isegi kui väiksemad uuringud on korrektselt tehtud, jääb alati võimalus, et saadi valepositiivne tulemus ehk uuring tuvastas (nt juhuse tõttu) mõju, mida tegelikult ei ole.
- **Sihtrühma eiramine.** Kui uuring korraldati ühes olukorras või piirkonnas, ei pruugi samu tulemusi saada teises olukorras või piirkonnas.

- **Pädevuse puudumine.** Kui tegevuse elluviimiseks on vaja erioskusi või väljaõppinud inimesi, ei pruugi sekkumise mõju pärast laiendamist säilida.
- **Kulude suurenemine ja võimaluste puudumine.** Tegevuse tulemusena võivad kulud oodatust enam suureneda ja pole võimalik tegevust samamoodi korraldada. Samuti võib eesmärk olla suunata rohkem inimesi õigel ajal abi otsima, aga tervishoiu- või sotsiaalsüsteem ei pruugi selleks valmis olla, mistõttu ei tarvitse sekkumisest kokkuvõttes kasu olla.
- **Negatiivne kõrvalmõju.** Tegevus võib kaasa tuua soovimatu mõju, näiteks võib sekkumise eesmärk olla tööhõive suurendamine, kuid negatiivne töökogemus võib suurendada stressi ja vaimse tervise probleemide riski.

Eestis on viienda tõendatuse taseme saamise **eeldus ennetustegevuse pikaaegne positiivne mõju ja järelhindamine** pärast kuue kuu möödumist tegevuse lõpust. Oluline on näidata, et mõju ei kao kohe pärast tegevuse lõppu, vaid tulemused püsivad ja soovitud eesmärk saavutatakse. Kui näiteks ennetustegevus viiakse ellu 11-aastaste õpilaste seas ja tegevuse eesmärk on vähendada uimastitarvitamist murdeealiste hulgas, võib vaja olla mitme aasta pikkust uuringut, et analüüsida tegevuse mõju.

Ennetustegevuse rakendamine võib kaasa tuua tööprotsessi või tavapärase töö olulisi muutusi, näiteks koolis tunni ülesehitus, sotsiaalvaldkonnas töökorraldus abivajajate toetamisel,

tervishoiusüsteemis visiit, protseduur vms. Seetõttu on oluline **protsessi hindamine** ([ptk 3](#)), mis aitab välja selgitada kultuurilised, süsteemist lähtuvad, sotsiaaldemograafilised jm tegurid, mida on vaja arvesse võtta edu saavutamiseks enne laialdasemat rakendamist (4–6). Lisaks on vaja õigel ajal mõista ja reageerida elluviimise takistustele, loobuda tegevuskavadest, mis pole tõhusad ja toetada ennetustegevuse elluviijaid muutuste tegemisel ning haldamisel (7). Vahel on vaja leida kontekstispetsiifilisi lahendusi tegevuse kvaliteetseks rakendamiseks ja rakendumiseks (8), mis võib nõuda lisavahendeid.

Muudatuse juhtimise mudelid kirjeldavad **kolme peamist muudatuse tegemise takistust**:

- vastupanu muudatusele;
- kommunikatsioonitõrked;
- vahendite puudus.

Seetõttu on **ennetustegevusega kaasneva muutuse planeerimisel oluline toetuda teoreetilisele raamistikule** (7); [ptk 2](#). Ühe meetmega on võimalik mõjutada mitut takistust, näiteks hästi koostatud ja rakendatud kommunikatsiooniplaaniga on võimalik ühtlustada arusaamu, vähendada vastupanu rakendamisest tulenevatele muutustele ning leida rahastusvõimalusi.

[Loe edasi →](#)